

Jelen kötet a 2025. október 28-án *Társadalom – tudomány: interdiszciplinaritás a lexikográfiában és a terminológiában* címen tartott konferencia előadásait tartalmazza, kiegészülve néhány felkért szerző témába vágó tanulmányával.

A kötet három tematikus blokk köré épül, jelesen mutatva a nyelvi közvetítés fogalom sokrétűségét:

- „szavak” (emlékül a szavak pásztorának) – a fordításban vagy értelmezésben szerepet játszó terminológiai megközelítés,
- „jelentések” (amelyek mindig az ige vonzásában vannak) – a szavak formális és szemantikai alakjának reprezentációi, szótárak szerepe a mindennapokban és a szaknyelvben,
- „megoldások” (amelyek kifejezetten a bibliafordítás kapcsán jelennek meg, hiszen Isten munkatársai egy alapra építenek).

Az előadásokból készült tanulmányok mellett, hagyományt teremtve, közlünk egy, Hessky Reginával készített interjút. A kötet szerkesztését meghatározta, hogy a szerkesztési munkák ideje alatt elhunyt a magyarországi lexikográfia talán legmeghatározóbb alakja, Magay Tamás. Úgy döntöttünk, hogy e kötetet emlékének szentelve kiegészítjük az utóbbi években vele készített interjúkkal (a kötet koncepciójának kidolgozásakor még nem gondolva arra, hogy a német–angol nyelvpárnak ilyen kapcsolatát is létrehozzuk), illetve közvetlen munkatársai és tanítványai által írott nekrológokkal.

Ajánljuk e kötetet mindazoknak, akik kicsivel többet szeretnének tudni a szaklexikográfia, a terminológia vagy a bibliafordítás szerteágazó tudományából, azok interdiszciplináris voltáról, illetve azoknak, akik akár az interjúkon keresztül kicsit jobban megismernék a magyarországi lexikográfia teremtőinek gondolatvilágát.

3990 Ft

SEGÍTSÉG A NYELVI KÖZVETÍTÉSSEN

LEXIKOGRÁFIAI FÜZETEK 13.

SEGÍTSÉG A NYELVI KÖZVETÍTÉSSEN

Szerkesztette

M. PINTÉR TIBOR

P. MÁRKUS KATALIN

TINTA KÖNYVKIADÓ

SEGÍTSÉG A NYELVI KÖZVETÍTÉSben:
SZAVAK, JELENTÉSEK, MEGOLDÁSOK

LEXIKOGRÁFIAI FÜZETEK 13.

SEGÍTSÉG A NYELVI
KÖZVETÍTÉSBEN:
SZAVAK, JELENTÉSEK,
MEGOLDÁSOK

Szerkesztette

M. PINTÉR TIBOR és P. MÁRKUS KATALIN

TINTA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2026

Sorozatszerkesztő:
FÁBIÁN ZSUZSANNA

Írták:

BAUKO JÁNOS, FARKAS TAMÁS, KISS GÁBOR, KORMOS ERIK,
KRISTON RENÁTA, MÁRTONFI ATTILA, P. MÁRKUS KATALIN,
PECSUK OTTÓ, PÖDÖR DÓRA, SERMANN ESZTER, SLÍZ MARIANN,
TAMÁS DÓRA MÁRIA, VÁRADI KRISZTIÁN

A lexikográfiai és terminológiai tanulmányokat lektorálták:

HAUBER KITTI
MURÁTH JUDIT
P. MÁRKUS KATALIN
REMPORT EGLANTINA
TÓTH ETELKA
TÖRÖK TAMÁS

ISBN 978-963-409-532-3
ISSN 1785-5845

A Tinta Könyvkiadó az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja

© M. Pintér Tibor, P. Márkus Katalin, 2026

© Szerzők, 2026

© TINTA Könyvkiadó, 2026

Minden jog fenntartva.

A kiadásért felelős
a TINTA Könyvkiadó igazgatója
Olvasószerkesztő: Szabó Mihály
Műszaki szerkesztő: M. Pintér Tibor
Borítóterv: Temesi Viola

TARTALOM

Elöljáró írás	7
-------------------------	---

TANULMÁNYOK

BAUKO JÁNOS: A névtani terminológia lexikográfiai feldolgozása Szlovákiában.	10
FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN: Családszótárak – Elméleti és gyakorlati kérdések	28
PÖDÖR DÓRA: Georgiától Írorszáig: Egy többnyelvű színszótár	54
TAMÁS DÓRA MÁRIA – SERMANN ESZTER: Zápor vagy zivatar: terminuskezelés a meteorológiában	67
VÁRADI KRISZTIÁN: A magyar–ukrán oktatási terminológia harmonizációja	85
MÁRTONFI ATTILA: A magyar helyesírás változásai a 21. században: OH. 2004 – AkH. 2015 – OH. 2025	112
PECSUK OTTÓ: Péter első levelének ökumenikus bibliafordítása: Útkeresés, dilemmák, új megoldások	124
KORMOS ERIK: Az Újszövetség megértésének sarokköve: a hapax legomenonok interpretációs sémái.	132

INTERJÚK

KRISTON RENÁTA: „A szótár mindig egy pillanattfelvétel marad”. Interjú Hessky Reginával.	160
P. MÁRKUS KATALIN: Beszélgetések Magay Tamással	166

P. MÁRKUS KATALIN: „Isten munkatársai egy alapra építenek.” Beszélgetések Magay Tamással a Károli Gáspár Református Egyetem alapításának 25. évfordulóján.	181
KISS GÁBOR: Szenvedélyesen szeretek szótárat szerkeszteni. Interjú a 92 éves Magay Tamás szótárszerkesztővel.	192
KISS GÁBOR: A nyelv olyan, mint egy mély kút. Interjú a 95 éves Magay Tamás szótárszerkesztővel	199

NEKROLÓGOK

P. MÁRKUS KATALIN: In memoriam Dr. Magay Tamás (1928–2026)	204
KATALIN P. MÁRKUS – DÓRA PÖDÖR: In Memoriam Dr Tamás Magay (1928–2026).	207

VÁRADI KRISZTIÁN

A MAGYAR–UKRÁN OKTATÁSI TERMINOLÓGIA HARMONIZÁCIÓJA¹

1. Bevezetés

Az első világháborút lezáró békerendszert követően több mint hárommillió magyar került az új államhatárokon kívülre. Ez ahhoz vezetett, hogy a kisebbségi helyzetbe szorult magyar közösségeknek el kellett sajátítaniuk egy új államnyelvet, valamint alkalmazkodniuk kellett a magyarországitól eltérő oktatási rendszerekhez. E két folyamat eredményeként alakult ki a nyelvi szétfejlődés jelensége, amelyet a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat munkatársai már évtizedek óta igyekeznek nyelvi közelítéssé alakítani a magyar szókészlet határtalanítását célzó munkájukkal (Benő–Péntek 2011; Csernicskó–Hires–László–Karmacs–Márku–Molnár D.–Máté–Tóth–Orosz 2023: 102–107). A szóhatártalanító munka célja, hogy a *magyar* jelző ne csak a magyarországi (standard) nyelvváltozatokban előforduló nyelvi elemeket foglalja magában, hanem a kisebbségi magyarok által használt regionális nyelvhasználati jellegzetességeket is. A szociolingvisztikai és kontaktológiai kutatások egyik legjelentősebb eredménye a határon túli kölcsönszavakat tartalmazó Termini magyar–magyar szótár létrehozása volt (L. Lanstyák–Benő–Juhász 2010; Benő–Juhász–Lanstyák 2020; M. Pintér–P. Márkus–Benő 2023; Váradi 2025).

A nyelvi szétfejlődés jelenségén belül az utóbbi években kiemelt figyelmet kapott az oktatás terminológiája (l. Benő–Fazakas–Sárosi–Márdirosz 2009; Szoťák 2021; Kolláth–Lehocki–Samardžić–Vukov 2021; Lehocki–Samardžić–Szoťák 2022), mivel a Kárpát-medence országainak oktatási rendszerei között megfigyelhető rendszerszintű különbségek megnehezítik a továbbtanulást és az oktatási célú mobilitást a határon túli és a magyarországi diákok számára egyaránt. Ez végül ahhoz vezetett, hogy 2023 decemberében egy önálló kutatási program indult a Magyar Tudo-

¹ A tanulmány az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program „Magyar terminológiastratégia” alprogramjának (TMNP2023-1/2023) támogatásával készült.

mányos Akadémia támogatásával. A négy évre tervezett program célja a magyar, horvát, osztrák, román, szerb, szlovák, szlovén és ukrán oktatási rendszerek terminusainak harmonizálása és egymásnak való megfeleltetése, valamint az egyes terminusok angol nyelvű megfelelőinek adatolása (Fóris 2024: 79). Az oktatásterminológiai adatbázis a Termini Egyesület és az ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont gondozásában készül, és a tanulmány írásának idején már a harmadik évében jár. Az adatbázis célja, hogy a nyelvtervezési folyamat részeként rögzítse az oktatás területéhez tartozó fogalmakat jelölő terminusokat, ezáltal harmonizálja és szabványosítsa a Magyarországon és a szomszédos államok oktatási rendszereiben használt köznevelési és felsőoktatási fogalmak rendszerét. Tágabb perspektívában az oktatásterminológia a Magyar Nemzeti Terminológiai Adatbázis egyik alegységeként járul hozzá a magyar szakszókincs egységesítéséhez, ezzel támogatva a magyar nyelvű szakszövegek létrehozását, a nyelvek közötti fordítást, valamint a szakszótárak létrejöttét (Fóris 2024: 82). A terminológiai egységesítés azonban csak többnyelvű adatbázisok létrehozásával történhet meg, ezáltal szabványosítva a szomszédos országokban és a Magyarországon dolgozó szakemberek által használt terminusokat (Fóris–Prószyński 2023: 12).

Az eddig szóhatártalanító szemlélettel összhangban a készülő adatbázis nemcsak magyar → idegen nyelv és idegen nyelv → magyar irányokban harmonizálja a közneveléssel és a felsőoktatással kapcsolatos terminusokat, hanem adatolja azok regionális megfelelőit is, így elkerülhetővé válnak a regionális nyelvhasználati problémákból adódó félreértések a hivatali életben. A régióspecifikus kifejezésekhez tartoznak mindazok az erdélyi, felvidéki, horvátországi, kárpátaljai, muravidéki, örvidéki és vajdasági kölcsönszavak, illetve sajátos lexikai elemek, amelyeket az ott élő magyar kisebbségek használnak az adatbázisban szereplő magyarországi és országspecifikus fogalmak megnevezésére. A terminológiai munka során a magyar nyelvre pluricentrikus nyelvként tekintünk (Lanstyák 1995; Muhr–Vančo–Kozmács–Huber 2020), figyelembe véve a trianoni határváltozások következtében kialakult nyelvi szétfejlődésből eredő nyelvhasználati különbségeket.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy a készülő adatbázis célja a nyelvi interferenciajelenségek kodifikálása lenne. Inkább a magyar nyelv többközpontúságára szeretné felhívni a figyelmet, és olyan nyelvtervezési folyamatokat kíván ösztönözni az oktatásban és a hivatali kommunikációban, amelyek segítik a kisebbségi beszélők eligazodását az oktatással kapcsolatos terminusok megfelelő használatában (vö. Lehocki–Samarđić 2025).

Jelen tanulmány célja a fejlesztés alatt álló oktatásterminológiai adatbázis fő szerkesztési irányelveinek összefoglalása, valamint az oktatási terminológia harmonizációjának bemutatása ukrainai és magyarországi példákon keresztül. A következő vázlatpontokban ismertetett példák az adatbázisépítés első két évének anyagából származnak. A kutatás eredményeként választ kaphatunk arra a kérdésre, hogy az oktatási szféra mely területei mutatják a legnagyobb eltéréseket a két ország kontextusában.

2. Az adatbázis szerkesztési elvei

A 2023 decembere óta készülő oktatásterminológiai adatbázis szerkesztésében nyolc ország nyelvészei vesznek részt. A terminológiai munka egy minden projekttag által szerkeszthető, regionális alegységekre bontott Google Táblázatban zajlik. Bár a jövőbeli adatbázis alapjául szolgáló szoftver már beszerzésre került, az első rekordok közzététele még várat magára, mivel az elmúlt két évben kidolgozott terminuspárok szigorú ellenőrzésen mennek keresztül (többek között az Oktatási Hivatal munkatársai által) a nyilvánossá tételük előtt.

A terminusok harmonizációja három irányban történik:

1. Magyarországi oktatási terminusok megfeleltetése a szomszédos országok államnyelvi terminusaival (magyar → idegen nyelv irányban), amely három módon történhet: teljes ekvivalensek adatolásával, funkcionális ekvivalensek (már meglévő, hasonló, de nem azonos jelentésű célnyelvi terminusok) azonosításával, vagy terminusjelöltek (új célnyelvi terminusok) kidolgozásával;
2. A szomszédos államok országspecifikus oktatási terminusaihoz tartozó magyar nyelvű ekvivalensek adatolása, amely két módon történhet: funkcionális ekvivalensek azonosításával vagy terminusjelöltek kialakításával (idegen nyelv → magyar irányban);
3. A szomszédos államokban élő magyar kisebbségek által használt államnyelvi kölcsönszavak és egyéb régióspecifikus kifejezések adatolása az oktatás területén belül (magyar → magyar irányban).

A projekt első évében (2024) a közneveléshez tartozó terminusokkal dolgoztunk, míg a második évben (2025) a felsőoktatás témakörére térünk át. Magyar → idegen nyelv irányban a forrásnyelvi terminusok kivonatolása Magyarország nemzeti köznevelési (URL1) és nemzeti felsőoktatási (URL2) törvényeiből történt.

Az ukrainai régióban a terminológiai harmonizációt és az ekvivalenspárok kidolgozását a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont mun-

katársai (Csernicskó István, Hires-László Kornélia, Váradi Krisztián) végezték egy szakfordító (Lengyel György) segítségével. A célnyelvi ekvivalensek adatolása és az ukrán országspecifikus oktatási terminusok kivonatolása többek között a következő ukrainai jogszabályok alapján történt: a 2014. évi felsőoktatási törvény (URL3), a 2017. évi oktatási törvény (URL4), a 2020. évi teljes általános középfokú oktatásról szóló törvény (URL5), valamint a 2024. évi óvodai nevelésről szóló törvény (URL6). A terminusszámok megoszlását az 1. táblázat mutatja be. Fontos megjegyezni, hogy a projekt keretében végzett munka mennyisége (tehát a magyarországi, országspecifikus és regionális terminusok száma) az MTA-hoz benyújtott kutatási tervben rögzített vállalások alapján lett meghatározva, évenkénti bontásban. Az elsődleges hangsúly a magyarországi terminusok harmonizációján van (évente 550–850 darab), amit a szomszédos államok országspecifikus terminusainak megfeleltetése (évente 100–150 darab országonként), végül a regionális terminusok adatolása (évente minimum 30 darab régióként) követ.

	2024 – köznevelés	2025 – felsőoktatás	Összesen
Magyar–ukrán terminuspárok	849	550	1399
Ukrán–magyar terminuspárok	100	152	252
Kárpátaljai regionális terminusok	70	58	128
Összesen	1019	760	1779

1. táblázat. Az ukrainai régióban végzett munka statisztikái

Mivel egy terminológiai adatbázisban nem a nyelvi, hanem a fogalmi szint számít elsődlegesnek, célunk minden esetben az volt, hogy a kivonatolt forrásnyelvi terminusokhoz olyan célnyelvi ekvivalenseket rendeljünk, amelyek a célnyelven ugyanolyan (vagy többnyire hasonló funkciójú) fogalmakat jelöltek, mint a forrásnyelvi terminusok a forrásnyelven (vö. Szoatak–Tamás 2024; Váradi–Hires-László 2024; Hires-László–Váradi 2025). Ennek megfelelően a célnyelvi ekvivalensek adatolása a forrásnyelvi terminusok definíciója vagy definíciós kontextusa alapján történt. Például: míg Magyarországon a kivételes tehetségű tanulók támogatását célzó törekvések megnevezése a *tehetség gondozás*,

addig a szó szerinti ukrán megfelelőt (*розвиток талантів*) csak válatlali és emberierőforrás-menedzsmenttel kapcsolatos kontextusokban használják, ezért az oktatási kontextusban körülírással kellett megneveznünk a fogalmat (*робота з обдарованими здобувачами освіти* ‘tehetséges diákokkal végzett munka’).

A definíciók kialakításánál az intenzionális definíciótípust alkalmaztuk, vagyis a fölérendelt fogalom megjelölését a megkülönböztető jegyek felsorolása követte (Sermann 2023: 284–285). Egy példa erre a definíciótípusra: *külföldi tanulmányok* – „olyan felsőoktatási tanulmány, amelyet magyar állampolgár külön engedély nélkül folytathat egy másik ország felsőoktatási intézményében” (URL2, 79. § nyomán).

Fontos szempont volt, hogy kizárólag megbízható forrásokra támaszkodjunk (azaz ne a Wikipédiára vagy internetes híroldalakra): elsősorban oktatási törvényekre, másodsorban tudományos publikációkra és oktatási intézmények hivatalos weboldalaira. Arra is ügyeltünk, hogy a célnyelvi terminusok ne pusztán alkalmi szókapcsolatokként, hanem ténylegesen létező és használatban lévő ekvivalensekként jelenjenek meg (Vukov Raffai–Rajslj 2024: 123–124).

Minden terminust besoroltunk a projekthez kidolgozott doménrendszerbe, amely a könnyebb visszakereshetőséget és rendszerezhetőséget teszi lehetővé a jövőbeni adatbázisban. Ennek megfelelően a *négy évfolyamos gimnázium* terminus a „01 Oktatás” doménbe, a „01 Közoktatás” aldóménbe, a „03 Intézménytípusok” gyűjteménybe és a „03 Középfokú képzés” fogalmi körbe került, így fogalomazonosító kódja „01010303” lett. E besorolások elősegítették a terminusok pontos értelmezését és a megfelelő célnyelvi terminusok meghatározását (vö. Ralli–Tamás 2025: 65–66). Emellett minden terminushoz társítottunk kapcsolódó fogalmakat is az alábbi relációtípusok szerint: szinonima, antonima, rövidítés, gyűjtőfogalom, fajfogalom, archaikus változat és asszociációs reláció.

A forrás- és célnyelvi terminusok közötti ekvivalenciaszint megállapítása a klasszikus terminológiai megkülönböztetés szerint három szinten történt (vö. Sandrini 1996; Tamás 2014: 30–34; Dančo Jakab 2025b: 33):

1. *Teljes ekvivalencia* – a két terminus között teljes fogalmi egyenértékűség áll fenn. Például: *egyházi felsőoktatási intézmény* – *заклад вищої духовної освіти* (‘ua’).
2. *Részleges ekvivalencia* – a két terminus között csak részleges fogalmi egyenértékűség áll fenn. Például Magyarországon a felsőoktatásban megkülönböztetik a főiskolai és egyetemi docens beosztásokat, míg Ukrajnában mindkettőt a *доцент* (‘docens’)

jelöli. A nyelvek közötti eltérés gyakran nemcsak fogalmi, hanem nyelvi szinten is megmutatkozott; ilyen esetekben funkcionális ekvivalenseket adatoltunk. Így például a magyarországi *gimnázium* fogalmilag nem felel meg az ukrainai *гімназія* ('gimnázium') terminusnak, mivel a 2017-es ukrán oktatási törvény (URL4) értelmében az érettségi bizonyítványt adó intézményeket egységesen liceummá nyilvánították Ukrajnában. Ennek megfelelően a magyar *gimnázium* célnyelvi ekvivalense a *лицей* ('liceum'), míg az *általános iskola* ukrán megfelelője a *гімназія* lett (l. Váradi–Hires–László 2024: 59; Hires–László–Váradi 2025: 335–336).

3. *Ekvivalencia hiánya* – ebben az esetben a forrásnyelvi terminus által jelölt fogalom egyáltalán nem létezett a célnyelv oktatási rendszerében, ezért terminusjelöltet dolgoztunk ki a nyelvi hiány pótlására, rendszerint tükörfordítás vagy körülíró fordítás segítségével. Például: *díjfizetés miatti kizárás* – *деактивація вступних місць через несплату* ('felvételi hely deaktiválása nemfizetés miatt'), mivel Ukrajnában a felsőoktatási felvételi eljárás díjtalan, így a jelentkezők nem zárhatók ki kiegészítő eljárási díj meg nem fizetése miatt.

Az oktatásterminológiai adatbázisban nemcsak a közmagyar és idegen nyelvi megnevezések szerepelnek majd, hanem a fogalmakhoz kapcsolódó regionális ekvivalensek (kölsönszavak) is. Az ukrainai régió esetében ezek olyan szláv eredetű, a korábbi (orosz) és a jelenlegi (ukrán) államnyelvekből származó kölsönszavak, amelyek meghonosodtak a kárpátaljai magyar beszélők mindennapi nyelvhasználatában (vö. Gazdag 2021; Váradi 2022; Fábíán–Husztí–Bárány 2025). A szóhatártalanítás elvei tehát az oktatási terminológia harmonizációjában is érvényesülnek, így a Termini magyar–magyar szótár (Benő főszerk. 2007) anyaga is hasznosul az adatbázisfejlesztésben.

Összegzőképpen, a készülő adatbázis alapjául szolgáló táblázat tizennégy fülből (munkafüzetből) áll, mind a hét régióknak van egy magyar → államnyelv és államnyelv → magyar irányú felülete. Az oszlopok felépítését tekintve először a forrásnyelvi terminusok vannak feltüntetve, amelyeket a célnyelvi terminusok és az adott határon túli régióban használt regionális kifejezések (államnyelvi kölsönszavak) követnek. Minden terminusnak feltüntetjük az angol ekvivalensét, a terminus nemét (ha releváns), a régió és az ország kódját. Ezeket követi a forrás- és célnyelvi, valamint (ha releváns) a régióspecifikus terminusok definíciója vagy definíciós kontextusa, forrásokkal együtt. A táblázat további részeiben a forrás- és célnyelvi terminusok között fennálló

ekvivalenciaszintet jelöljük, valamint a kapcsolódó forrás- és célnyelvi ekvivalenseket adatoljuk. Ezt követi a terminusok fogalomazonosító kódja és a domének, aldomének, gyűjtemények és fogalmi körök szerinti besorolása. Végezetül, minden terminusnál (tehát a táblázat minden sorában) feltüntetjük az adott rekordot szerkesztő két kolléga és a validáló személy nevét, az utolsó szerkesztés idejét, és ha releváns, akkor a terminushoz kapcsolódó ábra linkjét.

3. Terminológiai eltérések ukrán–magyar kontextusban

A tanulmány ezen részében azokat a tapasztalatokat összegzem, amelyeket a készülő oktatásterminológiai adatbázis építésének első két évében gyűjtöttünk. Az ukrainai régióban többek között az összetett jelentéstartalmú terminusok átültetése, az ukrán és a magyar nyelv közötti nyelvtani különbségek (pl. a főnevek neme, a melléknevek alapalakja, az igék szótári alakja, valamint a szintetikus és analitikus szerkezetek eltérései), továbbá a gyorsan változó ukrainai jogi környezet jelentenek kihívást (Hires-László–Váradí 2024, 2025).

A kisebbségi és a magyarországi terminushasználat közötti legnagyobb eltérések többek között a következő területeken jelentkezhetnek: a pedagógiai dokumentumok és okiratok megnevezései, a tanulási–tanítási folyamat résztvevőinek elnevezései, valamint a tantárgynevek (Lehocki–Samardžić–Csapó–Đelatović 2024: 117–118). Az intézményi különbségek mellett az adminisztratív, jogi és oktatásszervezési terminusok eltéréseire is figyelmet kell fordítani (Domokos–Zsemlyei 2025: 286). Dančo Jakab (2025a) a szlovákiai pedagógusi karrierút bemutatásán keresztül szemlélte a Szlovákia és Magyarország közötti terminológiai különbségeket a pedagógusok minősítési eljárásával, az ehhez szükséges portfólió összeállításának menetével, valamint a portfólió-védéshez kapcsolódó fogalmak összehasonlításával.

A következőkben témakörökre bontva mutatom be, hogy miben tér el leginkább az ukrainai és a magyarországi köznevelési és felsőoktatási rendszer, ezzel is alátámasztva az oktatási terminológia harmonizációjának fontosságát a Kárpát-medence országaiban.

3.1. Oktatási szintek

Ukrajnában a köznevelés szintjei nagyrészt megfelelnek a magyarországi szinteknek (1. URL1, 5. §, 1. bekezdés; URL4, 10. cikkely, 2. pont). Bár a szintek funkciója alapvetően azonos (1. Beregszászi–Kolozsvári-

Nagy 2019: 151; Beregszászi 2021: 33), megnevezésükben jelentős eltérések mutatkoznak.

Az *elemi oktatás* terminus Magyarországon archaikusnak számít, ugyanakkor a kárpátaljai magyarok nyelvhasználatában – az azonos jelentésű ukrán államnyelvi kifejezés hatására – megőrizte eredeti stílusértékét (Hires-László–Váradai 2025: 340). Az ilyen típusú elemeket stílusbeli kölcsönszavaknak nevezzük, mivel bár a határon túli régiókban továbbra is közhasználatúak, a magyarországi nyelvhasználatban újabb megnevezések váltották fel őket (Váradai 2025: 174).

További jelentős eltérés, hogy míg a magyar köznevelési rendszerben az általános iskola alsó és felső tagozatra tagolódik, addig az ukrainai rendszerben a középiskolai oktatást bontják alapszintű és szakirányú képzésre. Fontos megjegyezni, hogy a szakirányú középiskolai oktatás jelenleg kétéves (10–11. osztály), viszont az *Új ukrán iskola* megnevezésű reform eredményeként 2027-től már hároméves lesz (10–12. osztály) (I. URL4, XII. fejezet, 3. pont, 3–4. bekezdés). Az egyes szintekhez tartozó intézménytípusok közötti különbségeket a következő alfejezetben részletezem.

Ukrajna	Életkor	Magyarország	Életkor
<i>дошкільна освіта</i> 'óvodai nevelés'	3–6/7 év	<i>óvodai nevelés</i>	3–6 év
<i>початкова освіта</i> 'elemi oktatás'	6/7–10 év (1–4. osztály)	<i>alsó tagozat</i>	6–10 év (1–4. osztály)
<i>базова середня освіта</i> 'alapszintű középiskolai oktatás'	10–15 év (5–9. osztály)	<i>felső tagozat</i>	10–14 év (5–8. osztály)
<i>профільна середня освіта</i> 'szakirányú középiskolai oktatás'	15–17/18 év (10–11/12. osztály)	<i>középfokú nevelés-oktatás</i>	14–18 év (9–12. osztály)

2. táblázat. Köznevelési szintek Ukrajnában és Magyarországon

A felsőoktatás területén két jelentős eltérés figyelhető meg az ukrainai és a magyarországi oktatási szintek között (I. URL2, 3. §, 1–3. bekezdés; URL3, 5. cikkely, 1. pont). Az első különbség a felsőoktatási szakképzés tekintetében jelentkezik. Magyarországon ez a legalább négy féléves,

gyakorlatorientált képzés nem jelent önálló végzettségi szintet, és pontos ukrán célnyelvi ekvivalense sem létezik. A hozzá legközelebb álló képzési forma a *короткий цикл вищої освіти* ('rövid ciklusú felsőoktatás'), amely Ukrajnában önálló, akkreditált felsőfokú végzettségi szintet biztosít *молодший бакалавр* ('ifjú bachelor') megnevezéssel. Fontos szem előtt tartani, hogy ezek a fogalmak csak funkcionálisan ekvivalensek egymással, mivel rendszerszintű különbségek figyelhetők meg az ukrán és a magyar felsőoktatás között. Az ilyen esetekben a célunk nem új terminusjelöltek kidolgozása, hanem a meglévő, hasonló funkciót betöltő terminusok egymás mellé rendelése.

További fontos különbség, hogy míg Magyarországon az osztott mellett az osztatlan képzés továbbra is jelen van a felsőoktatásban, addig Ukrajnában ennek legközelebbi megfelelője, az ötéves *спеціаліст* ('szakember; specialist') képzés a 2014-es felsőoktatási törvény értelmében megszűnt (URL3, XV. fejezet, 2. pont, 1–2. bekezdés). A felvételizők jelenleg külön alapképzésre (*бакалаврат*) vagy mesterképzésre (*магістратура*) jelentkezhetnek. A korábban megszerzett specialist-diplomákat mesterfokozatú oklevélként ismerik el.

	Ukrajna	Magyarország	
	<i>короткий цикл вищої освіти</i> 'rövid ciklusú felsőoktatás'	<i>felsőoktatási szakképzés</i>	
<i>спеціаліст</i> 'szakember; specialist'	<i>бакалаврат</i> 'alapképzés'	<i>alapképzés</i>	<i>osztatlan képzés</i>
	<i>магістратура</i> 'mesterképzés'	<i>mesterképzés</i>	
	<i>аспірантура</i> 'doktori képzés'	<i>doktori képzés</i>	

3. táblázat. Felsőoktatási szintek Ukrajnában és Magyarországon

Az ukránai terminológiában az osztatlan képzés fogalma elsősorban külföldi oktatási rendszerek ismertetésekor jelenik meg. Ekvivalensként ritkán a *неподільна магістратура* ('osztatlan mesterképzés') terminust

használják, azonban az oktatási szintek összevetésekor továbbra is a specialist-képzés tekinthető a legközelebbi megfelelőnek.

További terminológiai eltérés, hogy míg Ukrajnában a doktori képzés megnevezése napjainkban is *аспірантура* ('aspirantúra'), addig Magyarországon ez a szovjet mintájú elnevezés az 1990-es évek végétől fokozatosan kiszorult a használatból. Ukrajnában egyre inkább terjed a nyugati mintára képzett *докторська підготовка* ('doktori képzés') terminus, azonban a jogszabályokban továbbra is az *аспірантура* szerepel (1. URL3, 5. cikkely, 6. pont).

3.2. Az oktatási intézményrendszer felépítése

Ukrajnában a 2017-es oktatási törvény (URL4) teljes mértékben átalakította a köznevelés rendszerét. Az egyes intézmények funkcionális ekvivalensei továbbra is megtalálhatók a két ország köznevelési rendszerében (1. URL1, 7. §, 1. bekezdés; URL5, 35. cikkely, 1. pont; URL6, 30. cikkely, 1. pont), ugyanakkor az intézménytípusok megnevezése és az általuk jelölt fogalmak jelentős mértékben eltérnek a korábbiakhoz képest.

Az egyik ilyen változás az óvodák elnevezéséhez kapcsolódik, és szorosan összefügg a dekommunizáció és a deruszifikáció folyamatával (vö. Csernicskó 2019), amelyekkel a terminológiai munka során gyakran találkoztunk. Korábban az óvodai intézmények megnevezése *дошкільний навчальний заклад* (röviden: *ДНЗ*) volt, ezt azonban felváltotta a *заклад дошкільної освіти* (röviden: *ЗДО*) kifejezés. A változtatás okai között szerepel az oktatási szintek terminológiájának egységesítése, valamint az európai oktatáspolitikai szóhasználathoz való közelítés a korábban mintaként szolgáló szovjet/ orosz modell helyett (oroszul: *дошкольное учебное заведение*).

A közoktatás további terminológiai változásai azonban nem az európai modellel párhuzamosan, hanem néha éppen azzal ellentétes irányban történtek. A korábbi I–III. fokozatú oktatási intézmények (*загальноосвітня школа I–III ступенів*) megnevezését megszüntették, és minden általános iskolát gimnáziummá (*гімназія*) neveztek át, míg a korábbi középiskolákat, egyházi líceumokat és gimnáziumokat – tehát minden, érettségi bizonyítványt adó intézményt – egységesen líceummá (*ліцей*) nyilvánítottak. Ebben az értelemben egy kárpátaljai gimnázium az általános iskola felső tagozatának felel meg, míg Magyarországon a gimnázium érettségi bizonyítványt adó intézmény.

A líceumok és a gimnáziumok korábbi tehetséggondozó jellege tehát elveszett (Orosz–Pallay 2020: 51), ami számos félreértés forrása lehet a két ország oktatási rendszere közötti összehasonlítás során. Emellett az *elemi iskola* és a *liceum* terminusok Magyarországon elavultnak számítanak, míg a kárpátaljai magyar iskolák körében ma is élő megnevezések (Hires-László–Váradi 2025: 336), ezzel is szemléltetve a magyarországi és a határon túli nyelvhasználat között létező stílusbeli különbségeket. Az ilyen esetek tisztázása indokolja különösen az oktatásterminológiai adatbázishoz hasonló kezdeményezések létjogosultságát.

Ukrajna	Magyarország
<i>заклад дошкільної освіти</i> 'óvoda'	<i>óvoda</i>
<i>початкова школа</i> 'elemi iskola'	<i>általános iskola alsó tagozata</i>
<i>гімназія</i> 'gimnázium'	<i>általános iskola felső tagozata</i>
<i>лицей</i> 'liceum'	<i>középiskola</i>

4. táblázat. Köznevelési intézményrendszer Ukrajnában és Magyarországon

A felsőoktatási intézményrendszer esetében ilyen mértékű terminológiai eltérések nem figyelhetők meg. Az *akadémia* (*академія*) mint egyetemi szintű oktatási intézmény azonban országspecifikus terminusnak, egyben jelentésbeli kölcsönszónak tekinthető (Tolcsvai Nagy 2007: 39), mivel Magyarországon az *akadémia* elsősorban az ország legjelentősebb tudományos és művészeti kutatásirányító intézményét jelöli, illetve bizonyos esetekben szakképesítést adó felsőoktatási intézmény megnevezéseként használatos.

3.3. Az oktatási folyamat résztvevőinek megnevezése

A felsőoktatási terminológia számos példával szemlélteti az ukrán és a magyar oktatási rendszerek közötti eltéréseket. Az egyik legalapvetőbb különbség, hogy a *hallgató* terminus célnyelvi ekvivalense a hivatalos ukránjai jogszabályokban a *здобувач вищої освіти* ('a felsőoktatás résztvevője') (1. URL3, 1. cikkely, 1. pont, 11. bekezdés). Bár a nemzet-

közileg is ismert *студент* ('hallgató') terminus továbbra is létezik, az elmúlt években a jogszabályi terminológiában teljes mértékben felváltotta az új megnevezés.

A változtatás egyik oka a terminológiai standardizáció, mivel a *здобувач вищої освіти* egyaránt magában foglalja az alapképzésben, mesterképzésben és doktori képzésben részt vevő hallgatókat. Emellett a terminus könnyen adaptálható más oktatási szintekre és képzési formákra is: például a szakképzésben tanulók megnevezése *здобувач професійної освіти* ('a szakképzés résztvevője'), míg a középiskolai tanulók jogilag pontos elnevezése *здобувач загальної середньої освіти* ('az általános középfokú oktatás résztvevője'). Ezáltal elkerülhetővé válik a különböző oktatási szintekhez kötődő hagyományos terminusok használata: *учень* ('tanuló'); *студент* ('hallgató'); *аспірант* ('doktorandusz') stb.

Nyelvpolitikai és nyelvtervezési szempontból további előnyt jelent, hogy a *студент* mellőzésével és a *здобувач вищої освіти* bevezetésével erősödik az eltávolodás az azonos alakú orosz *студент* terminustól. Ugyanakkor ez számos gyakorlati problémát is eredményez. Az oktatási intézmények honlapjain és a pedagógiai dokumentációkban továbbra is a *студент* a gyakoribb forma, különösen összetett kifejezések részeként. Például a 'gyermekes hallgató' természetes ukrán megfelelője a *студент з дитиною*, azonban a terminológiai adatbázis kialakítása során a hatályos jogszabályok terminológiai elvárásait kell követnünk, ezért célnyelvi ekvivalensként a korábban nem adatolt *здобувач вищої освіти, який має дітей* ('a felsőoktatás résztvevője, akinek gyermeke van') szerepel. Hasonló folyamat figyelhető meg a *harmadik országbelie hallgató* terminus esetében is, amely korábban *студент з третьої країни* formában jelent meg, míg az új terminológiai norma szerint *здобувач вищої освіти з третьої країни* használatos.

A magyarországi terminológiához képest eltérések mutatkoznak nemcsak a nyelvi tervezés, hanem az oktatási rendszerek felépítése és az oktatói munkakörök felosztása miatt is. Egyes munkakörök a magyar rendszerben részletesebben differenciáltak, míg mások az ukrán rendszerben tagolódnak finomabban. Emellett olyan fogalmak is léteznek, amelyeknek nincs közvetlen megfelelőjük a másik ország felsőoktatási struktúrájában (l. URL2, 27. §, 1. bekezdés; URL7).

Ukrajna	Magyarország
<i>викладач-стажист</i> 'oktató gyakornok'	<i>tanársegéd</i>
<i>асистент</i> 'tanársegéd'	
<i>викладач</i> 'oktató'	—
—	<i>mesteroktató</i>
<i>старший викладач</i> 'adjunktus'	<i>adjunktus</i>
<i>доцент</i> 'docens'	<i>főiskolai docens</i>
	<i>egyetemi docens</i>
<i>професор</i> 'professzor'	<i>főiskolai tanár</i>
	<i>egyetemi tanár</i>

5. táblázat. Oktatói munkakörök Ukrajnában és Magyarországon

Ukrajnában a kezdő oktatói beosztások (*викладач-стажист*, *асистент*) részletesebben tagoltak, míg Magyarországon mindkettőt a *tanársegéd* terminus jelöli. Az ukrán *викладач* és a magyar *mesteroktató* terminusnak nincs közvetlen ekvivalense a másik ország rendszerében. Az oktatók előléptetése Ukrajnában elsősorban a felsőoktatásban eltöltött évekhez kötődik, míg Magyarországon a legtöbb beosztás tudományos teljesítményhez vagy fokozathoz kapcsolódik.

További eltérés, hogy Ukrajnában az adjunktusi munkakör (*старший викладач*) betöltéséhez nem szükséges doktori fokozat, míg Magyarországon igen. A főiskolai és egyetemi docens megnevezése Ukrajnában egységesen *доцент*, a főiskolai és egyetemi tanári beosztások megfelelője pedig *професор*, amely Magyarországon elsősorban tudományos címként, nem pedig munkaköri megnevezésként használatos. Ennek következtében Ukrajnában előfordulhat, hogy valakinek a munkaköri beosztása és tudományos címe egyaránt professzor vagy docens, mivel külön docensi cím is létezik, ahogy az a következő alfejezetben látható lesz.

3.4. Tudományos fokozatok és címek

A tudományos fokozatok esetében fontos különbség Ukrajna és Magyarország között, hogy míg Ukrajnában továbbra is jelen vannak a szovjet mintára meghonosodott fokozatok, addig Magyarországon ezek már az 1990-es években átalakultak. Az egyik ilyen fokozat a tudományok kandidátusa (*кандидат наук*), amelyet a 2014-es felsőoktatási törvény szüntetett meg Ukrajnában (I. URL3, XV. fejezet, 2. pont, 8. bekezdés). Helyébe fokozatosan a PhD-fokozat lépett, ugyanakkor továbbra is számos olyan kutató dolgozik a felsőoktatásban, akik „tudományok kandidátusa” fokozattal rendelkeznek. Magyarországon ez a megnevezés már teljes mértékben átalakult PhD-fokozattá (I. URL2, 105. §, 6. bekezdés). Egy másik hasonló példa a tudomány doktora (*доктор наук*), amely Ukrajnában továbbra is érvényes címnek számít, míg Magyarországon az MTA doktora cím vette át a helyét (I. URL8, 8. §, 5. bekezdés).

Ukrajna	Magyarország
<i>доктор філософії</i> 'PhD'	<i>Doctor of Philosophy (PhD)</i>
<i>доктор мистецтва</i> 'művészetek doktora'	<i>Doctor of Liberal Arts (DLA)</i>
<i>доктор наук</i> 'tudományok doktora (DSc)'	<i>MTA doktora (DSc)</i>
—	<i>habilitált doktor (Dr. habil.)</i>
<i>професор</i> 'professzor'	<i>professzor</i>
<i>доцент</i> 'docens'	—
<i>старший дослідник</i> 'vezető kutató'	—

6. táblázat. Tudományos fokozatok és címek Ukrajnában és Magyarországon

További eltérés, hogy Ukrajnában a habilitált doktori cím nem létezik, bár európai mintára egyre gyakrabban fordul elő a *доктор ґабілітований* ('habilitált doktor') tükörfordítás. Ehelyett a legtöbb esetben a habilitált doktori címet a *доктор наук* ('tudomány doktora') címnek feleltetik meg, mivel Ukrajnában hivatalosan ez a PhD-fokozat után megszerez-

hető első magasabb szintű tudományos cím. Magyarországon viszont a korábban megszerzett tudományok doktora címet az MTA doktora címmel feleltetik meg.

Léteznek azonban olyan címek is Ukrajnában, amelyek teljes mértékben hiányoznak a magyar felsőoktatási rendszerből. Ilyen például a docensi cím (*доцент*), amely Magyarországon kizárólag oktatói munkakörként fordul elő. Ugyanez igaz a vezető kutatói címre is (*старший дослідник*), amely a magyar rendszerben csak kutatói beosztásként ismert. A 2014-es felsőoktatási törvény hatálybalépéséig a tudományos főmunkatársi cím (*старший науковий співробітник*) volt a vezető kutatói cím megnevezése (1. URL3, XV. fejezet, 2. pont, 8. bekezdés), azonban ez is az utóbbi évek terminológiai tervezésének áldozatává vált. Magyarországon a tudományos főmunkatárs továbbra is létezik kutatói munkakörként (1. URL2, 6. §).

3.5. Az oktatási folyamat szervezése

Az oktatási folyamat szervezését illetően a leginkább problematikus esetek a felsőoktatáshoz köthetők. Egyrészt Ukrajnában nincs aktív vagy passzív félév. Ha egy hallgató beiratkozott az adott félévre, akkor hallgatói státusszal rendelkezik (*перебувати у статусі здобувача вищої освіти*). Ha viszont nem iratkozott be, akkor tanulmányi szabadságra kerül (*академічна відпустка*), vagyis szüneteltetheti tanulmányait (URL3, 46. cikkely, 2. pont). A mi feladatunk azonban a magyarországi aktív/passzív félév fogalmának ukrainai megfeleltetése volt, ezért terminusjelölteket dolgoztunk ki: *активний/пасивний семестр*. Ezzel párhuzamosan az aktív és passzív hallgató fogalmát csak körülírással tudtuk átadni ukránul: *здобувач вищої освіти з активним статусом* ('aktív státusszal rendelkező hallgató'); *здобувач вищої освіти, який перебуває в академічній відпустці* ('tanulmányi szabadságon lévő hallgató').

Emellett a finanszírozás szerint megkülönböztetett képzéstípusok megnevezése is eltérő a két országban. Az önköltséges képzés fogalmának Ukrajnában a „természetes és/vagy jogi személyek költségén végzett képzés” felel meg (*освіта за кошти фізичних та/або юридичних осіб*), az önköltséges hallgató ekvivalense pedig a „természetes és/vagy jogi személyek költségén tanuló hallgató” (*здобувач вищої освіти, який навчається за кошти фізичних та/або юридичних осіб*). A fogalom megnevezésére a köznyelvben és a sajtóban egyaránt a szerződéses képzés (*освіта за контрактом*) és a szerződéses hallgató (*студент-контрактник*) szinonimák használatosak, azonban a korábban említett

ukrajnai terminológiai változások és a *смыслом* terminus tudatos kerülése miatt ezeket a gyakoribb, tömörebb és könnyebben értelmezhető megnevezéseket nem használhattuk az adatbázisban célnyelvi ekvivalensként.

A hallgatóknak a második évfolyamtól kezdődően évfolyammunkát (*курсова робота*) vagy projektmunkát (*проектна робота*) kell készíteniük. Ezek a szakdolgozatnál rövidebb terjedelmű, egy tanév alatt elkészített tudományos írásművek a hallgatók felkészítését szolgálják a szakdolgozat megírására. További eltérés a két ország között, hogy míg Magyarországon a kurátorok intézmények, alapítványok vagy szervezetek vezetői, egyházi gondnokok, illetve régiesen az árvák mellé kijelölt gondviselők, addig Ukrajnában minden hallgatói csoportnak van kurátora (*куратор*), aki adminisztratív és szervezési segítséget nyújt számukra tanulmányaik során. Tehát a két országban eltérés van a terminus jelentése és stílusértéke között is.

3.6. Értékelési rendszerek

A közoktatás és a felsőoktatás területén több eltérés is megfigyelhető az ukrajnai és a magyarországi értékelési rendszerek között. Összességében elmondható, hogy míg Magyarországon öt- és háromfokozatú értékelési skálát használnak, addig Ukrajnában a közoktatásban tizenkét, a felsőoktatásban pedig négy vagy kettő érdemjegyet különböztetnek meg. Ezek gyakran nemcsak számukban és megnevezésükben, hanem értelmezésükben is eltérnek. Például míg az ukrajnai közoktatásban a 9-es érdemjegy „jó” minősítésnek számít, addig Magyarországon a Felvi.hu weboldalon található értékelési skála (URL9) szerint „jeles” osztályzatnak felel meg a felvételi pontszámok számítása során. A félreértések oka, hogy míg Magyarországon az öt értékelési szinthez öt érdemjegy társul, addig Ukrajnában hiába van csak négy értékelési szint, azokhoz tizenkét érdemjegy tartozik.

Az ukrán forrásnyelvi megnevezések magyarra történő átültetése nem valószínűsíthető meg szó szerinti fordítással, mivel a legalacsonyabb értékelési szint (*початковий*) megnevezése így „kezdetleges” lenne, a harmadik értékelési szint (*достатній*) „elégleges”, a negyedik szint (*буцокій*) pedig „magas” – ezek azonban nem lennének egyértelműen értelmezhetők a magyarországi oktatók és hivatalnokok számára. Egyedül a második szint neve (*середній*) felel meg teljes mértékben a magyar rendszerben használt „közepes” osztályzatnak. Ezért dolgoztuk ki célnyelvi ekvivalensekként az „alapfokú”, „jó” és „kitűnő” osztályzatokat, amelyek jobban illeszkednek a Magyarországon használt terminológiához.

Ukrajnai osztályzat	Forrásnyelvi megnevezés	Célnyelvi megnevezés	Magyarországi osztályzat
1	початковий	alapfokú	1 – elégtelen
2			2 – elégséges
3			
4	середній	közepes	3 – közepes
5			
6			
7	достатній	jó	4 – jó
8			5 – jeles
9			
10	високий	kitűnő	5 – jeles
11			
12			

7. táblázat. A közoktatás értékelési rendszere Ukrajnában és Magyarországon

A felsőoktatásban használt értékelési rendszerek között a legnagyobb eltérés abból adódik, hogy míg a magyarországi egyetemek szabadon dönthetnek arról, hogy öt- vagy háromfokozatú értékelést alkalmaznak, addig Ukrajnában ez jóval kötöttebb. Feltűnő különbség, hogy Ukrajnában nincs 1-es érdemjegy, és az értékelési szintekhez tartozó ECTS-minősítéseket is fel kell tüntetni mind a papíralapú, mind az elektronikus leckekönyvekben, míg a magyar Neptun-rendszerben az ECTS-minősítések feltüntetése nem jellemző. Ez azért is lényeges különbség, mert az Európai kreditátvitel és -gyűjtési rendszer (ECTS) célja az eltérő oktatási rendszerekben szerzett érdemjegyek egymással való megfeleltetése, a hallgatók mobilitásának támogatása, és az egyetemek, szakok, képzési programok közötti átjárhatóság biztosítása (Hrubos 2024: 122), amit így Ukrajnában könnyebben el tudnak érni, mint Magyarországon. Emellett az egyes érdemjegyekhez tartozó százalékos határokban is eltérések mutatkoznak, ami abból fakad, hogy Ukrajnában ezek központilag szabályozottak, Magyarországon viszont az egyes egyetemek önállóan határozhatják meg őket.

A felsőoktatásban használt háromfokozatú értékelési forma esetében szintén Magyarországon beszélhetünk részletesebb felosztásról, mivel az egyes fokozatokhoz érdemjegyek is társulnak, amelyek egyaránt

használhatók vizsgával vagy beszámolóval záruló tantárgyaknál. Ukrajnában ezzel szemben a négyfokozatú mellett kétfokozatú skála létezik, amelyet kizárólag a beszámolóval végződő tantárgyak értékelésére alkalmaznak; ehhez nem társul érdemjegy, csak ECTS-minősítés.

Ukrajna	ECTS	%-ban	Magyarország	%-ban
відмінно (5) 'jeles'	A	90–100	jeles (5)	88–100
добре (4) 'jó'	B	82–89	jó (4)	75–87
	C	75–81		
задовільно (3) 'elégséges'	D	64–74	közepes (3)	62–74
	E	60–63	elégséges (2)	50–61
незадовільно (2) 'elégtelen'	FX	35–59	elégtelen (1)	0–49
	F	0–34		
Kétfokozatú értékelés (beszámolóknál)			Háromfokozatú értékelés	
зараховано 'megfelelt'	A, B, C, D, E	60–100	kiválóan megfelelt (5)	88–100
			megfelelt (3)	50–87
не зараховано 'nem felelt meg'	FX, F	0–59	nem felelt meg (1)	0–49

8. táblázat. A felsőoktatás értékelési rendszere Ukrajnában és Magyarországon

3.7. Felvételi vizsgák

Az országspecifikus felvételi vizsgák Ukrajnában a magyarországinál szigorúbb felsőoktatási belépési rendszert eredményeznek. Ez részben a katonai mozgósítás következménye is, mivel az ország vezetése azt kívánja biztosítani, hogy az alap-, mester- és doktori képzésekre első-sorban azok nyerjenek felvételt, akik valóban elkötelezettek az adott szakterület iránt; ennek megfelelően minden oktatási szinthez sajátos felvételi vizsgatípusok tartoznak.

Az alapképzésre történő jelentkezés csak akkor lehetséges, ha a felvételizők sikeresen teljesítették az adott szakirányhoz kötelező nemzeti multidiszciplináris tesztet (*національний мультипредметний тест*). Ez a korábbi külső független értékelést (*зовнішнє незалежне оцінювання*) váltotta fel 2022 tavaszától, az orosz inváziót követően (Váradi–Csernicskó 2025: 124). Emellett motivációs levél benyújtása is szükséges, amely pontszámot ér a felvételi eljárás során.

Mivel Ukrajnában nincs osztatlan képzés, a mesterképzésre jelentkezőknek külön felvételi eljárásban kell részt venniük. Ehhez szükséges az egységes felvételi vizsga (*єдиний вступний іспит*), valamint bizonyos szakok esetében az egységes szaktárgyi felvételi vizsga (*єдине фахове вступне випробування*) teljesítése is (URL10, 5. pont). Az előbbi idegen nyelvi részt is tartalmaz, így megfelelő nyelvi kompetencia hiányában a jelentkező nem kezdheti meg tanulmányait az adott szakon. Megjegyzendő, hogy bizonyos esetekben Magyarországon is kötelező a nyelvvizsga megléte (URL2, 40. §, 2. bekezdés), azonban Ukrajnában ez a követelmény valamennyi mesterképzési szakon érvényes.

Hasonló a helyzet a doktori képzésre történő jelentkezés esetében is, mivel az egységes felvételi vizsga mellett a jelentkezőknek egységes szaktárgyi felvételi vizsgát kell tenniük kutatómódszertanból (*єдине вступне випробування з методології наукових досліджень*) (URL10, 5. pont). Ezzel szemben a magyarországi doktori iskolák a tudományos teljesítmény alapján szerzett pontszámok mellett elsősorban intézményi felvételi elbeszélgetések és nyelvi követelmények alapján döntenek a jelentkezők felvételéről (URL2, 40. §, 6. bekezdés).

Oktatási szintek	Ukrajna	Magyarország
Alapképzés (BA/BSc)	<i>національний мультипредметний тест</i> 'nemzeti multidiszciplináris teszt'	<i>középiskolai érettségi</i>
	<i>мотиваційний лист</i> 'motivációs levél'	
Mesterképzés (MA/MSc)	<i>єдиний вступний іспит</i> 'egységes felvételi vizsga'	<i>intézményi felvételi vizsga</i>
	<i>єдине фахове вступне випробування</i> 'egységes szaktárgyi felvételi vizsga'	
	<i>мотиваційний лист</i> 'motivációs levél'	
Doktori képzés (PhD)	<i>єдиний вступний іспит</i> 'egységes felvételi vizsga'	<i>intézményi felvételi vizsga</i>
	<i>єдине вступне випробування з методології наукових досліджень</i> 'egységes szaktárgyi felvételi vizsga kutatómódszertanból'	

9. táblázat. A felvételi vizsgák rendszere Ukrajnában és Magyarországon

4. Regionális kölcsönszavak az oktatás területén

A szomszédos államokban használt és a magyarországi terminusok megfeleltetése mellett a készülő oktatásterminológiai adatbázis másik fontos eleme az régióspecifikus kölcsönszavak adatolása. Az adatbázis-építés első két évében összesen 128 darab kölcsönszót vagy regionális terminust gyűjtöttünk az adatbázisban szereplő fogalmakhoz kapcsolódóan.

A kölcsönszavak között szerepelnek közvetlen kölcsönzések, amelyek az eredeti átdó nyelvi hangalakjukban, változatlanul kerültek át a kisebbségi magyar nyelvhasználatba (Gazdag 2021: 150; Kolláth–Lehocki–Samardžić–Vukov 2021: 393; Váradi 2025: 174). Például: *garant* 'szakfelelős' (*гарант*); *gruppá* 'csoport' (*група*); *INP* 'egyéni tanterv' (*ІНП* ← *індивідуальний навчальний план*); *insztitut* 'intézet; főiskola' (*інститут*); *JEDEBO* 'Egységes Állami Elektronikus Oktatási Adatbázis; a Felsőoktatási Információs Rendszer ukrainai megfelelője' (*ЄДЕБО* ← *Єдина державна електронна база з питань освіти*); *szvidocstvo* 'bizonyítvány' (*свідчення*); *universzitet* 'egyetem' (*університет*).

Emellett a regionális kifejezések közé soroltuk az alaki kölcsönszavakat vagy hangalakkölcsonzéseket is, amelyek hangalakja az átdó nyelvi lexikai elem hatására módosult a standard magyar nyelvi alakhoz képest (Gazdag 2021: 150; Kolláth–Lehocki–Samardžić–Vukov 2021: 395; Váradi 2025: 174). Például: *diplomá* 'diploma; oklevél' (*диплом*); *docent* 'docens' (*доцент*); *exkurszija* 'tanulmányi kirándulás; exkurzió' (*екскурсія*); *lekcijá* 'lekció; előadás' (*лекція*); *szeminár* 'szeminárium' (*семінар*).

A régióspecifikus ekvivalensek között gyakran fordulnak elő stílusbeli kölcsönszavak is, vagyis olyan terminusok, amelyek Magyarországon archaikusnak vagy elavultnak minősülnek, a határon túli régiókban azonban megőrizték eredeti stílusértéküket. Ennek oka, hogy az átdó nyelvben, vagyis a szomszédos országok államnyelvében létezik egy azonos hangalakú kifejezés, amelyen keresztül a magyar nyelvű ekvivalens is közhasználatban maradt (Benő–Lanstyák 2019: 16; Váradi 2025: 174–175). Például: *aspirántúra* 'doktori képzés' (*аспірантура*); *direktor* '(iskola)igazgató' (*директор*); *elemi iskola* 'általános iskola alsó tagozata' (*початкова школа*); *fakultás* 'egyetemi kar' (*факультет*); *szemeszter* 'tanulmányi félév' (*семестр*); *tudományok doktora* 'MTA doktora' (*доктор наук*).

A kölcsönszavak másik típusát a jelentésbeli kölcsönzések alkotják, amelyek ugyanazon formában léteznek és mindennapi használatban vannak Magyarországon, azonban a hasonló hangalakú átdó nyelvi

terminus hatására olyan új jelentéssel bővültek a határon túli régiókban, amely hiányzik a standard magyar jelentések közül (Gazdag 2021: 150; Kolláth–Lehocki–Samardžić–Vukov 2021: 393–394; Váradi 2025: 174). Például: *akadémia* 'egyetemi szintű oktatási intézmény' (*академія*); *gimnázium* 'általános iskola' (*гімназія*); *praktika* 'szakmai gyakorlat' (*практика*); *sillabusz* 'tantárgyleírás' (*супабыт*); *szesszió* 'vizsgaidőszak' (*екзаменаційна сесія*).

A regionális kifejezések között kölcsönhomonimák is szerepelnek, vagyis olyan szavak, amelyek mind az átadó, mind az átvevő nyelvben léteznek, azonban jelentésük teljes mértékben eltér egymástól (Gazdag 2018; Váradi 2025: 174). Például: *bál* 'pontszám' (*бал*); *pára* 'órapár' (*пара*).

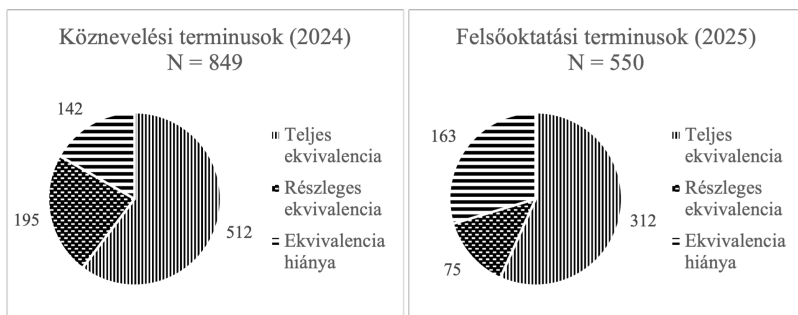
Végezetül meg kell említeni a tükörszavakat és -kifejezéseket, amelyek az átadó nyelvi lexikai elemek tükörfordítás révén jöttek létre (Gazdag 2021: 150; Kolláth–Lehocki–Samardžić–Vukov 2021: 393; Váradi 2025: 174). Például: *évfolyammunka* 'felsőoktatásban tanuló hallgatók által egy tanév alatt elkészített tudományos írásbeli munka' (*курсова робота*); *nemzeti multidiszciplináris teszt* 'az érettségi vizsga ukrainai megfelelője' (*національний мультипредметний тест*); *szerződéses hallgató* 'önköltséges hallgató' (*студент-контрактник*); *vizsgát fogad* 'vizsgáztat' (*приймає іспит*).

A fenti példákhoz hasonló regionális nyelvhasználati jellegzetességek adatolása révén az oktatásterminológiai adatbázis összekapcsolható a Termini magyar–magyar szótárral. Célunk, hogy ne csupán a jogszabályok által rögzített normatív nyelvhasználatot tükrözzük a készülő terminológiai adatbázisban, hanem a mindennapi kommunikációban előforduló nem standard elemeket is feltüntessük regionális ekvivalensként. Ez hozzájárul a határon túli magyar nyelvváltozatok sajátosságainak tudatosításához mind Magyarországon, mind a határon túli régiókban, valamint a szakmai kommunikációban előforduló félreértések megelőzéséhez. Ezáltal az oktatásterminológiai adatbázis nemcsak szakmai segédeszközként, hanem a kisebbségi magyar nyelvváltozatok kutatásának forrásaként is értelmezhető, és hozzájárul a többközpontú magyar nyelvszemlélet érvényesítéséhez az oktatási szaknyelv területén.

5. Az ukrainai régióban végzett munka számszerűsítése

Az elvégzett munka eredményességét jól szemlélteti a köznevelési és felsőoktatási terminuspárok ekvivalenciaszintek szerinti megoszlása. Az ukrainai régióban két év alatt összesen 1399 terminuspárt dolgoztunk fel magyar–ukrán irányban, amelyek közül:

- 824 terminuspár teljesen ekvivalens volt (58,9%), vagyis a fogalmak mindkét ország oktatási rendszerében léteztek;
- 270 terminuspár részlegesen ekvivalensnek bizonyult (19,3%), tehát ezekben az esetekben jelentésbeli eltérés volt megfigyelhető a magyar és az ukrán terminusok között, amelyet többnyire funkcionális ekvivalensek adatolásával oldottunk meg;
- 305 terminus esetében hiányzott az általuk jelölt fogalom az ukrain oktatási rendszerből (21,8%), ezért ezeket a szemantikai hézagokat terminusjelöltek kidolgozásával kellett pótolni.

1. ábra. A magyar–ukrán nyelvi terminuspárok ekvivalenciaszintjei

A terminológiai munka további eredményekkel is járt: 252 ukrain terminus magyar nyelvű ekvivalensét dolgoztuk ki vagy adatoltuk hivatalos forrásokból, valamint 128 kárpátaljai magyar kölcsönszót vagy regionális kifejezést gyűjtöttünk össze az oktatás területéről. Az adatbázis fejlesztése során továbbra is követjük a Termini nyelvészei által évtizedek óta alkalmazott nyelvhatártalanító szemléletmódot, mivel csak a regionális nyelvhasználati sajátosságok figyelembevételével biztosítható az oktatási terminológia hatékony harmonizálása Magyarország és a szomszédos államok között.

6. Összefoglalás

A készülő oktatásterminológiai adatbázis több szempontból is hasznosítható lesz mind Magyarországon, mind a határon túli régiókban. A Kárpát-medence országainak oktatással kapcsolatos terminusainak harmonizációja és egymással való megfeleltetése megkönnyíti a fiatalok

számára a külföldi továbbtanulást és a felvételi jelentkezést, az Oktatási Hivatal és az iskolák adminisztratív munkatársai számára az ügyintézkést, valamint a fordítók számára az oklevelek és bizonyítványok fordítását. Mivel a terminológiai munka egyszerre három irányban zajlik (magyar–idegen nyelv; idegen nyelv–magyar; magyar–magyar), a standard magyar terminusok mellett az ország- és régióspecifikus kifejezések is feldolgozásra kerülnek az oktatás területén.

Az ukrajnai régióban gyűjtött tapasztalatok alapján a legnagyobb eltérések az oktatási szintek, az oktatási intézmények, az oktatási folyamat résztvevőinek megnevezései, a tudományos fokozatok és címek, az oktatási folyamat szervezése, az értékelési rendszerek, valamint a felvételi vizsgák területén figyelhetők meg. Ezeken a területeken volt a leginkább szükség a magyar és az ukrán köznevelési és felsőoktatási fogalmak egymással történő megfeleltetésére.

A tervek szerint 2026-ban és 2027-ben két tantárgy, a történelem és a matematika terminológiáját dolgozzuk ki kilenc nyelven. Ez segítséget nyújt majd a diákoknak az érettségi vizsgákra történő felkészülésben Magyarországon és a külföldi régiókban egyaránt.

Irodalom

- Benő Attila–Ćurković-Major Franciska–Cserniczkó István–Gaál Péter–Juhász Tihamér–Kitlei Ibolya–Kolláth Anna–Kovács Lea–Lanstyák István–Lehocki-Samardžić Anna–M. Pintér Tibor–Márku Anita–Molnár Csikós László–Nádor Orsolya–P. Márkus Katalin–Sági Zsuzsanna–Sófalvi Krisztina–Szoták Szilvia–Váradi Krisztián–Žagar Szentesi Orsolya (szerk.) 2007. *Termini magyar–magyar szótár*. Törökbálint: Termini Egyesület. <https://termini.nytud.hu/htonline/>
- Benő Attila–Fazakas Emese–Sárosi-Márdirosz Krisztina (szerk.) 2009. *Román–magyar oktatásterminológiai szótár*. Sepsiszentgyörgy: Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége.
- Benő Attila–Juhász Tihamér–Lanstyák István 2020. A Termini „határtalan” szótára. *Magyar Tudomány*. 181/2: 153–163.
- Benő Attila–Lanstyák István 2019. Megőrzött régiség és kontaktushatás. In É. Kiss Katalin–Hegedűs Attila–Pintér Lilla (szerk.): *Nyelvelmélet és kontaktológia 4*. Budapest–Piliscsaba: PPKE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék–Magyar Nyelvészeti Tanszék. 13–26.
- Benő Attila–Péntek János (szerk.) 2011. *A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat tíz éve*. Dunaszerdahely–Kolozsvár: Gramma Nyelvi Iroda–Szabó T. Attila Nyelvi Intézet. <http://sztanyi.ro/download/termini.pdf>

- Beregszászi Anikó 2021. *Alkalmi mondatok zongorára. A magyar nyelv oktatásának kihívásai kisebbségben*. Törökbálint: Termini Egyesület.
- Beregszászi Anikó–Kolozsvári-Nagy Enikő 2019. Az olvasás és az írás tanítása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban. *Magyar Nyelvőr*. 143/2: 151–172. <https://real.mtak.hu/102353/>
- Csernicskó István 2019. *Fények és árnyak: Kárpátalja nyelvi tájképéből*. Ungvár: Audtor-Shark. <https://real.mtak.hu/93134/>
- Csernicskó, István–Hires-László, Kornélia–Karmacs, Zoltán–Márku, Anita–Molnár D., István–Máté, Réka–Tóth-Orosz, Enikő 2023. *Hungarians and the Hungarian language in Transcarpathia*. Törökbálint: Termini Egyesület.
- Dančo Jakab, Veronika 2025a. Hungarian educational terminology in a minority context: A terminological analysis of concepts related to teachers' professional development in Slovakia. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 17/2: 129–144. <https://doi.org/10.47745/ausp-2025-0020>
- Dančo Jakab Veronika 2025b. Terminológiaalakítás szlovákiai magyar környezetben. Felsőoktatáshoz kapcsolódó fogalmak terminológiai elemzése. In Misad Katalin–Száz Pál (szerk.): *Nova Posoniensia XV. A pozsonyi magyar tanszék tanulmánykötete*. Pozsony: Comenius Egyetem–Szenci Molnár Albert Egyesület. 29–51. https://stella.uniba.sk/texty/FIF_nova_posoniensia_15.pdf
- Domokos, Boglárka Orsolya–Zsemlyei, Borbála 2025. Language in the service of education. Educational Terminology Database of the Carpathian Basin. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 17/3: 283–287.
- Fábián Márta–Husztli Ilona–Bárány Béla 2025. Az ukrán nyelv hatása a kárpátaljai magyar pedagógiai szaknyelvre. *Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica*. 4/2: 63–77.
- Fóris Ágota 2024. A magyar terminológiastratégia megvalósításának perspektívái. *Hungarológiai Évkönyv*. 25/1: 78–86.
- Fóris Ágota–Prószéky Gábor 2023. A zöld könyv: a magyar terminológiastratégiai munkák megalapozása és elindítása. In Prószéky Gábor–Fóris Ágota–Bölcskei Andrea–B. Papp Eszter–Lipp Veronika (szerk.): *A magyar terminológiastratégia kialakítása. Zöld könyv*. Budapest: Nyelvtudományi Kutatóközpont. 11–22. <https://doi.org/10.18135/term.2023.2>
- Gazdag Vilmos 2018. Másodnyelvi homonimák a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. *Magyar Nyelv*. 114/3: 347–359.
- Gazdag Vilmos 2021. *Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban*. Törökbálint: Termini Egyesület. <https://real.mtak.hu/120031/>
- Hires-László, Kornélia–Várad, Krisztián 2024. Semantic differences between terms associated with the Hungarian and the Ukrainian public education systems. *Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Philology (Linguistics)*. 39: 130–139.
- Hires-László Kornélia–Várad Krisztián 2025. Ukrajnai országspecifikus oktatási terminusok az Oktatásterminológiai alprojektben és a Termini-szótár fejlesztésében. *Magyar Nyelvőr*. 149/3: 328–348.

- Hrubos Ildikó 2024. Új megközelítések a felsőoktatási tanulásban és tanításban. *Educatio*. 33/2: 118–128.
- Kolláth Anna–Lehocki-Samardžić Anna–Vukov Raffai Éva 2021. Az oktatás terminológiája a Termini-szótárban – délszláv nyelvi kontaktusban. *Magyar Nyelvőr*. 145/4: 389–401.
- Lanstyák, István 1995. A magyar nyelv központjai. *Magyar Tudomány*. 40/10: 1170–1185.
- Lanstyák István–Benő Attila–Juhász Tihamér 2010. A Termini magyar–magyar szótár és adatbázis. *REGIO*. 21/3: 37–58.
- Lehocki-Samardžić Anna–Csapó Nándor–Đelatović Sonja 2024. A horvátországi magyar oktatási terminológia sajátosságai a magyar köznevelési rendszerhez viszonyítva. In Bauko János–Presinszky Károly (szerk.): *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben*. Nyitra–Törökbálint: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara–Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat. 109–121.
- Lehocki-Samardžić Anna–Sztók Szilvia 2022. Oktatási terminusok és oktatási rendszerek: avagy mi konvergál, és mi divergál? In Karmacs Zoltán–Márku Anita–Máté Réka (szerk.): *A határ mint konvergáló és divergáló tényező a nyelvben*. Törökbálint: Termini Egyesület. 133–142.
- M. Pintér, Tibor–P. Márkus, Katalin–Benő, Attila 2023. Termini Online Hungarian Dictionary and Database (TOHDD): A dictionary for Hungarian varieties spoken in the Carpathian Basin. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 15/2: 166–181.
- Muhr, Rudolf–Vančo, Ildikó–Kozmács, István–Huber, Máté (szerk.) 2020. *Hungarian as a pluricentric language in language and literature*. Berlin: Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/b16977>
- Orosz Ildikó–Pallay Katalin 2020. *A kárpátaljai oktatás helyzete a 2019-es külső független érettségi eredményeinek tükrében*. Beregszász–Ungvár: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola–„RIK-U” Kft. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/1429>
- Ralli, Natascia–Tamás, Dóra Mária 2025. How to create and manage terminology resources: a practical guide from two termbases. *Journal of Digital Terminology and Lexicography*. 1/1: 61–82.
- Sandrini, Peter 1996. Comparative analysis of legal terms: equivalence revisited. In Galinski, Christian–Schmitz, Klaus-Dirk (eds.): *Terminology and Knowledge Engineering (TKE '96)*. Frankfurt: Indeks. 342–351.
- Sermann Eszter 2023. A terminológiai munkafolyamatok szempontjából releváns ISO szabványok. In Prószyk Gábor–Fóris Ágota–Bölcskei Andrea–B. Papp Eszter–Lipp Veronika (szerk.): *A magyar terminológiastratégia kialakítása. Zöld könyv*. Budapest: Nyelvtudományi Kutatóközpont. 279–300. <https://real.mtak.hu/178575/>
- Sztók Szilvia 2021. Országspecifikus oktatási terminusok terminológiai és szociolingvisztikai elemzése a Termini magyar–magyar szótár példái alapján (Ausztria). *Magyar Nyelvőr*. 145/4: 402–417. <http>

- Szoták Szilvia–Tamás Dóra Mária 2024. Egy készülő oktatásterminológiai adatbázis módszertani elvei. In Bauko János–Presinszky Károly (szerk.): *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben*. Nyitra–Törökbálint: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara–Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat. 7–26.
- Tamás Dóra Mária 2014. *A gazdasági szakszövegek fordításának terminológiai kérdéseiről. Fordítástudományi értekezések I.* Budapest: ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszék. <https://mek.oszk.hu/19100/19168/>
- Tolcsvai Nagy Gábor 2007. *Idegen szavak szótára*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Váradi Krisztián 2022. Kontaktushatások vizsgálata a kárpátaljai diákok nyelvhasználatában. *Anyanyelv-pedagógia*. 15/4: 38–61.
- Váradi Krisztián 2025. A Termini magyar–magyar szótár és adatbázis. *Modern Nyelvoktatás*. 31/1–2: 172–180. <https://ojs.elte.hu/modernnyelvok/article/view/11107>
- Váradi, Krisztián–Cserniczkó, István 2025. Slavic loanwords in the speech of Transcarpathian Hungarians as a result of the first one thousand days of the Russo–Ukrainian war. *Hungarian Cultural Studies*. 18: 111–130.
- Váradi Krisztián–Hires-László Kornélia 2024. “Návcsánnyá” a magyarországi terminológiai kontextusban. In Bauko János–Presinszky Károly (szerk.): *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben*. Nyitra–Törökbálint: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara–Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat. 51–62. <https://real.mtak.hu/232618/>
- Vukov-Raffai Éva–Rajslí Emese 2024. Oktatási terminusok szerkezeti eltérései magyar–szerb viszonylatban. In Bauko János–Presinszky Károly (szerk.): *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben*. Nyitra–Törökbálint: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara–Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat. 123–132.

Internetes források

- URL1: Magyarország 2011. évi CXc. törvénye a nemzeti köznevelésről. <https://njt.hu/jogszabaly/2011-190-00-00.86> (2026. 02. 24.)
- URL2: Magyarország 2011. évi CCIV. törvénye a nemzeti felsőoktatásról. <https://njt.hu/jogszabaly/2011-204-00-00.108> (2026. 02. 24.)
- URL3: Ukrajna 2014. évi 1556-VII. törvénye „A felsőoktatásról”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (2026. 02. 25.)
- URL4: Ukrajna 2017. évi 2145-VIII. törvénye „Az oktatásról”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (2026. 02. 25.)
- URL5: Ukrajna 2020. évi 463-IX. törvénye „A teljes általános középfokú oktatásról”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (2026. 02. 25.)
- URL6: Ukrajna 2024. évi 3788-IX. törvénye „Az óvodai nevelésről”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20> (2026. 02. 25.)

- URL7: A pedagógiai és tudományos-pedagógiai munkakörök jegyzéke Ukrajnában. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-п> (2026. 02. 25.)
- URL8: Magyarország 1994. évi XL. törvénye a Magyar Tudományos Akadémiáról. <https://njt.hu/jogszabaly/1994-40-00-00> (2026. 02. 25.)
- URL9: Érettségi értékelési és osztályozási rendszer Ukrajnában. https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/felveteli_tajekoztato/FFT_2026K/kulfoldi_vegzettsegek/orszagok_szerint/ukrajna/ (2026. 02. 26.)
- URL10: 2025. évi ukrainai felsőoktatási felvételi szabályzat. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0312-25> (2026. 02. 26.)